

Okruhy požadavků a literatura ke státní závěrečné zkoušce z pedagogiky a psychologie pro učitelské navazující magisterské obory (prezenční i kombinovaná forma studia)

Programy a obory studia: Učitelství pro střední školy a vyšší odborné školy (N7510)

Učitelství pedagogiky pro střední školy a vyšší odborné školy

Akademický rok: 2018/2019

OKRUHY Z PEDAGOGIKY

1. Reflexe současných teorií vzdělávání s ohledem na základní pedagogické kategorie v české pedagogické vědě.
2. Vysvětlení hlavních odlišností vzdělávání dospělých a vzdělávání seniorů od vzdělávání dětí a mládeže.
3. Analýza problémů a perspektiv primárního, sekundárního a terciárního vzdělávání v Evropě.
4. Interpretace výzkumných šetření v kontextu základních přístupů zkoumání v pedagogice u nás a v zahraničí.
5. Komparace vybraných metod a designů v pedagogické diagnostice a pedagogických výzkumech.
6. Měření jako východisko koncipování pedagogického výzkumu a jeho souvislosti se statistickými metodami ověřování platnosti hypotéz.
7. Objasnění vztahu mezi základními komponentami vyučování pojímaného jako komplexní proces, doložení na příkladech z edukační praxe.
8. Vyhodnocení významu výukového cíle při tvorbě kurikula/vzdělávacího programu. Zdokumentování na konkrétním příkladu z edukační praxe.
9. Vymezení regulační funkce rámcových vzdělávacích programů (RVP). S využitím konkrétního příkladu z praxe pak představení možné míry autonomie, kterou RVP poskytuje při utváření koncepce pedagogické práce školy.
10. Uvedení alternativních a inovativních směrů uplatňovaných v současné české škole. Na základě znalosti historie vzniku a vývoje těchto směrů pak určení jejich společných rysů.
11. Prezentace vlastního názoru na současné tendence ve vývoji hodnocení v procesu vyučování.
12. Aplikace obecných zásad řízení na makro i mikrořízení české školy/ školského zařízení.
13. Předložení argumentů odůvodňujících potřebu koexistence vnější a vnitřní evaluace české školy/školského zařízení.
14. Specifikace diagnostických kompetencí učitele, včetně příslušných znalostí a dovedností. Porovnání přístupu různých autorů.

15. Vysvětlení funkční propojenosti pedagogické diagnostiky a didaktiky z pohledu pedagogické teorie a praxe. Aplikace pojmu didaktická diagnostika.
16. Historické proměny pedagogické teorie (významné osobnosti) a pedagogické praxe a jejich vliv formování současných diskursů českého pedagogického myšlení.
17. Charakteristika české vzdělávací soustavy v kontextu analýzy a hodnocení dobových proměn školských soustav od roku 1774 po současnost na území dnešní ČR.
18. Základní principy profesní etiky a jejich aplikace v profesi pedagoga. Uveďte příklady konkrétních situací a analyzujte možnosti jejich řešení z pohledu profesní etiky.
19. Vzdělávání učitelů a jeho proměny v českých zemích (ve smyslu dobové požadavky na odborné kompetence, způsob odborné přípravy, výkon profese).

LITERATURA

- ANZENBACHER, A. *Úvod do etiky*. Praha : Academia, 2001. ISBN 80-200-0953-1 (Academia; váz.) : 80-7192-698-1 (Karmelitánské nakladatelství ; váz.)
- BARTOŇKOVÁ, H. *Foucaultovo andragogické kyvadlo*. Praha : 2004. ISBN 80-86284-46-1.
- BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 1*. 2. vyd. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1355-8
- BEDNAŘÍKOVÁ, I. *Kapitoly z andragogiky 2*. Olomouc: UP, 2006. ISBN 80-244-1193-8
- BENEŠ, M. *Andragogika - teoretické základy*. Praha : Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-23-8.
- BENEŠ, M. *Andragogika: filozofie-věda*. Praha : Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-86432-03-3.
- BERTRAND, Y. *Soudobé teorie vzdělávání*. Portál : Praha, 1998. ISBN 80-7178-216-5.
- BLAŽKOVÁ, M. *Dějiny etických teorií I*. Praha : PdF UK, 2004. ISBN 80-7290-164-8.
- BOČKOVÁ, V. *Vzdělávání - průvodní jev života..* Olomouc: UP, 2002. ISBN 80-244-0441-9.
- DITRICH, P. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. Jiničany : H&H, 1993. ISBN 80-85467-06-2.
- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.
- HRABAL, V.st., HRABAL, V.ml. *Diagnostika*. Praha : Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0319-5.
- CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.
- JANÍKOVÁ, M. aj. *Základy školní pedagogiky*. Brno : Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-183-6 (Paido : brož.) 978-80-210-4879-9 (Masarykova univerzita : brož.)
- JANKOVSKÝ, J. *Etika pro pomáhající profese*. Praha : Triton, 2003. ISBN 80-7254-329-6.
- KÁDNER, O. *Dějiny pedagogiky*. Praha, Česká grafická unie 1923-24.
- KALHOUS, Z., OBST, O. a kol. *Školní didaktika*. Praha : Portál, 2002. ISBN 80-7178-253-X.
- KANTOROVÁ, J. a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky I*. Olomouc : Hanex, 2008. ISBN 978-80-7409-024-0.
- KANTOROVÁ, J. a kol. *Vybrané kapitoly z obecné pedagogiky II*. Olomouc : Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-030-1.

- MALACH, J. *Pedagogická diagnostika pro učitele*. Ostrava : OU, 2008. ISBN 978-80-7368-551-5.
- MUSILOVÁ, M. *Případová studie jako součást pedagogické praxe*. Olomouc : UP, 2003. ISBN 80-244-0749-3.
- NEZVALOVÁ, D. *Školství v edukačně vyspělých zemích*. Olomouc : Vydavatelství UP, 1998. ISBN: 8070677961.
- OBST, O. *Manažerské minimum pro učitele*. Olomouc : UP, 2006. ISBN 80-244-1359-0.
- PALÁN, Z. *Výkladový slovník vzdělávání dospělých*. Praha: DAHA, 1997. ISBN 80-902232-1-4.
- PELIKÁN, J. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1916-3.
- POKORNÁ, V. *Teorie, diagnostika a náprava specifických poruch učení*. 2. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN 80-7178-151-7.
- POL, M. *Škola v proměnách*. Brno : MU, 2007. ISBN 978-80-210-4499-9.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Řízení základní školy v letech 1990–2007*. Olomouc : UP, 2008. ISN 978-80-244-2036-3.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Tvorba vzdělávacího programu*. Praha : TRITON, 2006. ISBN 80-7254-712-7.
- PRÁŠILOVÁ, M. *Vybrané kapitoly ze školského managementu pro pedagogické pracovníky*. Olomouc : Vydavatelství UP, 2006. ISBN 80-244-1415-5.
- PROKOP, J. *Škola a společnost v kritických teoriích druhé poloviny 20. století*. Praha : Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1008-6.
- PRŮCHA, J. (ed.) *Pedagogická encyklopedie*. Praha : Portál, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.
- PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 3. přepracované a aktualizované vydání. Praha : Portál, 2005. A další vydání. ISBN 80-7367-047-X.
- PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 3. vyd. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Nové rozšířené a aktualizované vydání. Praha : Portál, s. r. o., 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
- PUNCH, K., F. *Základy kvantitativního šetření*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-381-9.
- RÝDL, K. Smysl inovačních cílů v současných výchovných a vzdělávacích trendech. In *Studia paedagogica*. Brno : MU, 2005, s. 13–22. ISBN 80-210-3891-8.
- SEMRÁDOVÁ, I. *Úvod do etiky*. 5. vyd. Hradec Králové : Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-118-1.
- SKALKOVÁ, J. *Obecná didaktika*. 2. Rozšířené a aktualizované vydání. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1821-7.
- SKUTIL, M. a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha : Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-778-7.
- Struktury systémů vzdělávání a počáteční odborné přípravy v zemích Evropské unie*. Praha: Un,Gnosiss.r.o., 1997.
- ŠVEC, Š. a kol. *Metodologie věd o výchově*. Brno : Paido, 2009. ISBN 978-80-7315-192-8.
- ŠVEC, V. *Od implicitních teorií výuky k implicitním pedagogickým znalostem*. Brno : MU, 2005. ISBN 80-7315-092-1.
- ŠVEC, V. *Pedagogické znalosti učitele: Teorie a praxe*. Praha : ASPI, 2005. ISBN 80-7357-072-6.

- VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H. a kol. *Pedagogika pro učitele*. Praha : Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1734-0.
- VÁŇOVÁ, M. *Vzdělávací systémy ve vyspělých evropských zemích*. Praha : Karolinum, 1994. ISBN 80-7066-848-2.
- VAŠŤATKOVÁ, J. *Autoevaluace a benchmarking ve škole*. Olomouc : Hanex, 2010. ISBN 978-80-7409-029-5.
- VAŠŤATKOVÁ, J. *Úvod do autoevaluace školy*. Olomouc : UP, 2006. ISBN 80-244-1422-8.
- VAŠŤATKOVÁ, J. Kvalita a efektivita v souvislosti se školou. In JANÍKOVÁ, M. a kol. *Základy školní pedagogiky*. Brno : Paido, 2009, s. 36–39. ISBN 978-80-7315-183-6
- WALTEROVÁ, E. *Kurikulum (Proměny a trendy v mezinárodní perspektivě)*. Brno : CDVU MU, 1994. ISBN 80-210-0846-6.
- ZELINKOVÁ, O. *Pedagogická diagnostika a individuální program*. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-544-X.

ZÁKLADNÍ LEGISLATIVA

Lze najít na adrese: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/6966/_s.155/699/place,
případně na [www](http://www.msmt.cz): <http://www.msmt.cz> (dokumenty)

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění a jeho prováděcí předpisy, především vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005, o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků.

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění a jeho prováděcí předpisy, především vyhlášky o předškolním, základním a středním vzdělávání a vyhláška č. 225/2009 Sb., kterou se mění vyhláška č. 15/2005 Sb., náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a hodnocení školy.

Nařízení vlády č. 273/2009 Sb., kterým se mění nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků.

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, v platném znění.

Vyhláška č. 263/2008, [pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení](#), v platném znění.

ZDROJE DALŠÍCH INFORMACÍ

Národní program rozvoje vzdělávání v ČR: Bílá kniha, 2001. Praha: ÚIV TAURIS.

Rámcové vzdělávací programy (PV, ZV, GV, OV, ZUV).

Školský systém ČR. Dostupné z: <http://www.uiv.cz/clanek/149/1731>

Dlouhodobé záměry vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky (2002, 2005, 2007, 2011-15).

Strategie celoživotního učení ČR.

Výroční zprávy MŠMT ČR.

DOPORUČENÉ ADRESY

Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků: <http://www.nuv.cz/>,

Publikace z projektu Cesta ke kvalitě: <http://www.nuv.cz>

Věstníky MŠMT ČR: <http://portal.gov.cz/portal/obcan/publikujici/vidaawt/vestniky/>.

Český statistický úřad: <http://www.czso.cz/>

Centrum pro výzkum veřejného mínění <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0>

Školní statistická ročenka: <http://www.czso.cz/>

Centrum pro zjišťování výsledků ve vzdělávání: <http://www.ceremat.cz/>

Česká školní inspekce: <http://www.csicr.cz>

OKRUHY Z PSYCHOLOGIE

1. Pojem učení, základní formy učení. Determinanty procesu učení, učení ve vztahu k psychickým a individuálním zvláštostem dětí a dospělých. Druhy učení.
2. Motivace učení. Druhy motivace. Faktory ovlivňující motivaci – úspěch a neúspěch, novost situace, aktivita, sociální faktory, odměna a trest. Naučená bezmocnost. Aspirační úroveň. Úloha subjektivních kauzálních atribucí.
3. Transfer a interference. Druhy transferu. Podmínky pro usnadnění transferu při učení. Opakování.
4. Psychologie zkoušení, hodnocení a známkování. Funkce a úskalí hodnocení ve škole, v práci i v každodenním životě jedince.
5. Osobnost učitele/vychovatele, vztah učitel/vychovatel – žák/vychovávaný a činitele jeho utváření.
6. Školní neprospěch, determinanty učebního výkonu. Vliv neúspěchu na život jedince. Tvořivost žáka.
7. Vliv emocí na pracovní výkon dětí a dospělých. Strach, úzkost, tréma, nuda v edukačním procesu.
8. Agrese – definice, druhy, příčiny, postupy odstraňující agresivní chování.
9. Šikana – definice, etapy šikany, řešení šikany, prevence šikany.
10. Problémové dítě ve škole, jeho vztahy v rodině a dětské skupině. Problémy psychosociálního charakteru na pracovišti.
11. Přehled poruch psychických funkcí a jejich charakteristických znaků.
12. Problematika normality a patologie. Různá pojetí normality. Dědičnost, příčiny poruch zdraví. Holistické pojetí zdraví.
13. Diagnostika psychopatologických projevů u dětí, mládeže a dospělých. Metody diagnostiky.
14. Psychická deprivace – vnější a vnitřní podmínky, následky deprivace, subdeprivace, náhradní rodinná péče.
15. Charakteristika neurotických poruch, předpokládaná etiologie a diference mezi neurotickými poruchami dospělých a dětí.
16. Poruchy chování, hyperaktivita a poruchy pozornosti, jejich etiologie. Šikana, charakteristické znaky, forma nápravy.
17. Pervazivní vývojové poruchy. Etiologie, jednotlivé typy a charakteristické znaky.
18. Vliv nemoci na psychiku člověka, fáze nemoci a sociální význam nemoci. Psychosomatické onemocnění a možné příčiny vzniku.
19. Stres, stresory, stresové reakce a možnosti zmírnění či odstranění. Adaptace a coping. Pojem duševní hygiena a její funkce. Relaxační metody a jejich uplatnění v duševní hygieně.
20. Syndrom vyhoření – vysvětlení pojmu, příčiny, projevy, fáze rozvoje, možnosti prevence.
21. Syndrom dětské mozkové obrny, formy a vlivy DMO na psychiku. Traumatické poškození mozku (komoce, kontuze).
22. Psychologie osobnosti, přístupy ke studiu osobnosti, psychologické aspekty utváření a determinace osobnosti a její integrity.

LITERATURA

- ATKINSONOVÁ, R. L. aj. *Psychologie*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85605-35-X.
- BENDL, S. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003, 197 s. ISBN 80-86642-08-9.
- HRABAL, V., PAVELKOVÁ, I. *Jaký jsem učitel*. Praha: Portál, 2010, 239 s. ISBN 978-80-7367-755-8.
- CAKIRPALOGLU, P. *Úvod do psychologie osobnosti*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4033-1.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-X.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-273-7.
- ČÍŽKOVÁ, J. *Poznávání duševního života člověka*. Olomouc: UP, 1997. ISBN 80-7067-779-1.
- DAŘÍLEK, P., KUSÁK, P. *Pedagogická psychologie část A, B*. Olomouc: VUP, 1998. ISBN 80-7067-837-2.
- DOČKALOVÁ, V., SOBOTKOVÁ, I. *Vybrané kapitoly z psychologie pro učitele*. Olomouc: UP, 1994. ISBN 80-7067-363-X.
- FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4.
- GOLEMAN, D. *Emoční inteligence*. Praha: Columbus, 1997. ISBN 80-85928-48-5.
- GRECMANOVÁ, H., URBANOVSKÁ, E. *Aktivizační metody ve výuce, prostředek ŠVP*. Olomouc: Hanex, 2007. 80-85783-73-8.
- HADJ-MOUSSOVÁ, Z. *Pedagogická psychologie pro vychovatele*. Praha: Univerzita Karlova, 2006. ISBN 80-7290-243-1.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-599-1.
- HAYESOVÁ, N. *Základy sociální psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-763-9.
- HELUS, Z. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1168-3.
- HOSKOVEC, J., NAKONEČNÝ, M., SEDLÁKOVÁ, M. *Psychologie XX. Století*. Praha: SPN, 1994. ISBN 80-7066-714-1.
- JANOUSEK, J., HOSKOVEC, J., ŠTIKAR, J. *Psychologický výkladový atlas*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-716-8.
- KADLECOVÁ, E. *Šikana očima dětí*. České Budějovice: ZSF JU, 2010, 186 s. ISBN 978-80-7394-199-4.
- KOHOUTEK, R. *Patopsychologie a psychopatologie pro pedagogy*. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-80-210-4434-0.
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha: Portál, 1997, 127 s. ISBN 80-7178-123-1.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, 255 s. ISBN 80-7178-513-X.
- KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, s. 332. ISBN 978-80-7367-871-5.
- KOLUCHOVÁ, J. *Přehled patopsychologie dítěte I., II*. Praha: SPN, 1989.
- KŘIVOHLAVÝ, J. *Psychologie zdraví*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-551-2.

- LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2008. ISBN 80-247-1284-9.
- MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada 2009, 152 s. ISBN 978-80-247-2310-5.
- MATĚJČEK, Z. a LANGMEIER, J. *Psychická deprivace v dětství*. Praha: Avicenum, Zdravotnické nakladat., 1974. ISBN 80-049-74.
- MLČÁK, Z. *Diagnostická využití dětské kresby v práci učitele*. Ostrava: Scholaforum, 1996. ISBN 80-86058-05-0.
- NAKONEČNÝ, M. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha : Academia, 1997. 437 s. ISBN 80-200-0625-7.
- NAKONEČNÝ, M. *Lexikon psychologie*. Praha: Vodnář, 1998. ISBN 80-85255-74-X.
- NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie osobnosti*. Praha: Management Press, 1993. ISBN 80-85603-34-9.
- PAVELKOVÁ, I. *Motivace žáků k učení. Perspektivní orientace a časový faktor v žákovské motivaci*. Praha : PedF UK, 2002.
- PETROVÁ, A., PLEVOVÁ, I. *Základy obecné psychologie I*. Olomouc: UP, 2004.
- ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124-7.
- ŘÍČAN, P., JANOŠOVÁ, P. *Jak na šikanu*. Praha: Grada, 2010, 155s. ISBN 978-80-247-2991-6.
- SHAPIRO, E. L. *Emoční inteligence dítěte a její rozvoj*. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-238-6.
- SCHMIDBAUER, W. *Syndrom pomocníka: podněty pro duševní hygienu v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-369-7.
- ŠIMÍČKOVÁ, J., ČÍŽKOVÁ, J. aj. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc : UP, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.
- URBANOVSÁ, E. *Sociální a pedagogická psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1410-4.
- URBANOVSÁ, E. *Škola, stres a adolescenti*. Olomouc: VUP, 2010. ISBN 978-80-244-2561-0.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-488-8.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese (rozšířené a přepracované vydání)*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. rozš. a přeprac. vyd. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0015-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.